

บทที่ 4

ผลกระทบต่อประเทศไทยอันเนื่องมาจากการลงทุนของญี่ปุ่น :

ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมที่ได้มาระหว่างการศึกษา

ในบทที่ 3 ที่ได้มีการวิเคราะห์ทางด้านแรงงาน เทคโนโลยี และผลกระทบต่อดุลการชำระเงินคงจะทำให้เกิดภาพความเข้าใจในเรื่องของการเสียเปรียบของฝ่ายไทย ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันในมิติของการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และนอกจากความไม่เท่าเทียมกันที่พิจารณาจากประเด็นทางด้านแรงงาน เทคโนโลยี และผลกระทบต่อดุลการชำระเงินที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้ศึกษายังได้พบปัญหาในเรื่องของผลกระทบต่อประเทศไทยจากการลงทุนของญี่ปุ่นในแง่มุมที่แตกต่างไปจากจุดเน้นของการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของกิจกรรมการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและอาจนำมาซึ่งข้อสังเกตบางประการแก่ผู้สนใจที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาประเด็นปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกันได้ โดยจะได้กล่าวถึงดังนี้

ในส่วนแรกจะเป็นการนำข้อมูลที่พามาอธิบายเสริมทางด้านแรงงาน เทคโนโลยี และผลกระทบต่อดุลการชำระเงินที่ได้วิเคราะห์มาแล้ว และในส่วนที่สองจะเป็นการกล่าวถึงข้อมูลที่กล่าวถึงการเสียเปรียบที่ไทยได้รับจากการลงทุนจากญี่ปุ่นในด้านอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการลงทุนคือ

1. ผลกระทบต่อการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ
2. ผลกระทบต่อการค้า
3. ผลกระทบต่อมลภาวะ

4.1 ด้านแรงงาน

จากการวิเคราะห์ในบทที่ 3 ทำให้เราเข้าใจได้ว่าในอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นมาลงทุนนั้น แม้จะมีการใช้ทุนสูงแต่เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนคนงาน และกำลังแรงงานของ

ทั้งประเทศแล้วสรุปได้ว่าการลงทุนหรืออุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นมีบทบาทน้อยมากต่อการสร้างงาน ซึ่งมีความไม่เหมาะสมกับสภาพความต้องการที่ฝ่ายไทยหวังจะได้รับการพึ่งพาการลงทุนจากต่างชาติสักเท่าใด ในประเด็นนี้ วรวิทย์ เจริญเลิศ (2527 : 39 - 40) ได้ให้อธิบายโดยสรุปไว้ว่าสาเหตุที่มีการจ้างงานต่ำกว่าที่ควร เช่นนี้ เป็นเพราะว่าในอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนนั้นมักได้รับการส่งเสริมการลงทุน จึงมักเลือกใช้การผลิตแบบใช้เครื่องจักรที่แรงมากกว่า และที่สำคัญคือเครื่องจักร เครื่องทุ่นแรง เหล่านี้จริง ๆ แล้วเป็นเครื่องจักรที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอกับการแข่งขันในระบบทุนนิยมในประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งจากจุดนี้เราสามารถสรุปได้ว่า การแข่งขันกันแสวงหาประสิทธิภาพในการผลิตประกอบกับค่าจ้างที่สูงขึ้นในประเทศศูนย์กลางเช่น ญี่ปุ่นทำให้โรงงานต่าง ๆ ต้องพยายามสรรหาประสิทธิภาพของแรงงานใหม่ ๆ อยู่เสมอซึ่งจะทำได้ด้วยการนำเอาเทคนิคและเครื่องจักรทันสมัยมาใช้ในการผลิตตลอดเวลา ดังนั้นเครื่องจักรที่บริษัทของญี่ปุ่นนำมาใช้ในประเทศไทยจึงเป็นเครื่องจักรที่เสื่อมมูลค่าจากการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการลงทุนที่เกิดขึ้นจึงปรากฏออกมาในรูปของการผลิตด้วยต้นทุนที่สูง ซึ่งเป็นเครื่องจักรเสียส่วนมาก แต่ต้นทุนที่สูงนี้ก็สามารถทดแทนด้วยการให้ค่าจ้างแรงงานไทยในระดับที่ต่ำซึ่งได้วิเคราะห์ให้เห็นในบทที่ 3 แล้ว

นอกจากนี้การที่การลงทุนของญี่ปุ่นมีการใช้แรงงานน้อยและเครื่องจักรมากนี้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง จากการศึกษาของณรงค์ชัย อัครเศรณี พบว่าภาคอุตสาหกรรมไทยใช้พลังงานจากน้ำมันเชื้อเพลิงทั้งทางตรงและทางอ้อมในอัตราที่สูงมาก เป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 30 ของการใช้พลังงานทั้งหมด (วรวิทย์ เจริญเลิศ 2527 : 40) ซึ่งจากการใช้พลังงานอย่างมากมายนี้ส่วนหนึ่งย่อมเกิดจากความไม่เหมาะสมของอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นที่มีการจ้างงานน้อยและใช้เครื่องจักรมากอย่างมีต้องสงสัย ซึ่งผลกระทบจากการที่การลงทุนของญี่ปุ่นได้ทำให้เกิดการดูดซับแรงงานอย่างเต็มที่ แต่ใช้เครื่องจักรแทนในการผลิตนั้น ส่วนหนึ่งย่อมต้องทำให้ไทยมีการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น อันจะมีผลต่อดุลการค้าในแง่ลบได้

4.2 ด้านเทคโนโลยีที่มากับการลงทุน

ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการที่นักบริหารระดับสูงและคนงานไทยสามารถที่จะรู้และเข้าใจในเทคโนโลยีของญี่ปุ่น ได้อย่างไรนั้น ยังเป็นปัญหาที่มีการถกเถียงกันอยู่มาก ในหลักการที่ถูกต้องแล้ว ผู้บริหารระดับสูงของไทยควรจะ ได้เรียนรู้จากผู้ร่วมงานญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ในกรณีของบริษัทที่มีการร่วมทุนกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการบริษัทในด้านการเพิ่มผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ และนำผลผลิตเข้าสู่ตลาดด้วย ซึ่งก็ได้มีนักวิชาการหลายคนที่ได้ทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าว เช่น สุระ สนิษานนท์ (อ้างใน ชุนทอง อินทร์ไทย 2523 : 117-118) ซึ่งให้เห็นว่าโดยทั่วไปการควบคุมกระบวนการตัดสินใจในบริษัทร่วมทุนนั้นถูกกำหนดโดยอัตราส่วนของการลงทุน ถ้าผู้ถือหุ้นญี่ปุ่นถือหุ้นอยู่ 2 ใน 3 หรือมากกว่านั้น การควบคุมและอำนาจในการตัดสินใจทั่ว ๆ ไปก็จะตกอยู่ในมือของผู้ถือหุ้นฝ่ายญี่ปุ่น อันนี้เราจะสังเกตเห็นได้จากการที่พวกญี่ปุ่นเข้าไปมีบทบาทหรือมีตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารหรือตำแหน่งผู้บริหารสำคัญ ๆ ถ้าผู้ถือหุ้นเป็นคนไทยในประเทศสัก 2 ใน 3 หรือมากกว่านั้นอำนาจในการตัดสินใจก็จะอยู่ในรูปแบบตรงกันข้ามอย่างไรก็ตามตัวอย่างในกรณีของคนในประเทศหรือคนญี่ปุ่นถือหุ้นในจำนวนที่เท่า ๆ กัน ก็มักจะพบว่าผู้ถือหุ้นชาวญี่ปุ่นมักจะควบคุมบริษัทและจัดการบริหารต่าง ๆ โดยมีมักจะเข้าไปมีตำแหน่งบริหารสำคัญ ๆ เช่น ผู้จัดการฝ่ายการเงิน ผู้จัดการฝ่ายการผลิตหรือจัดซื้อ ส่วนตำแหน่งที่มีความสำคัญไม่มากนัก เช่น ตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายการตลาดและฝ่ายบุคลากรก็เหลือไว้ให้หุ้นส่วนที่เป็นคนภายในประเทศ การดำเนินงานแบบนี้ทำให้การให้ความรู้ทางเทคนิคและเทคโนโลยีในงานด้านการจัดการมีอยู่อย่างจำกัดมาก ส่วนความรู้ด้านเทคนิคในการผลิตก็ได้มาเพียงเล็กน้อย ไม่คุ้มกับเงินที่จ่ายไปอย่างสูง

ในการศึกษาของ Katano, Saito และ Ogawa (1976 : 16) ในเรื่องของการถ่ายทอดเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมสิ่งทอที่เป็นความร่วมมือไทยญี่ปุ่นนั้น ได้พบว่าแรงงานราคาถูกในประเทศไทยเป็นเหตุผลหลักที่กิจการทอผ้าของญี่ปุ่นได้ขยายธุรกิจด้านนี้ในประเทศไทย การค่อย ๆ ขยายตัวของกิจการในประเทศไทยทำให้ญี่ปุ่นต้องฝึกอบรมและสอนคนงานและเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นคนภายในประเทศด้วย ผลที่สุดก็ทำให้บริษัทร่วมทุนญี่ปุ่นสามารถปฏิบัติงานในโรงงานนั้นไปได้อย่างดี อย่างไรก็ตาม สภาพแบบนี้จะไม่เกิดขึ้น

เฉพาะแต่การให้ความรู้ทางด้านเทคนิคแก่คนงานและเจ้าหน้าที่ของคณาภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะในการใช้อุปกรณ์และควบคุมระบบด้วย ดังนั้นเทคโนโลยีซึ่งหมายความรวมไปถึงระเบียบวิธีการที่จะควบคุมการปฏิบัติงานของเครื่องจักรอุปกรณ์และระบบการดำเนินงานของเครื่องจักรทั้งหมด ก็ยังต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานญี่ปุ่น ซึ่งแสดงว่าฝ่ายญี่ปุ่นมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ไทยในระดับที่ไม่กระทบกระเทือนต่อเป้าหมายการผลิตเท่านั้น ซึ่งตรวจดูที่พนักงานของญี่ปุ่นยังอยู่ในตำแหน่งสำคัญในฝ่ายจัดการดังกล่าว การถ่ายทอดเทคโนโลยีก็ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นอย่างจริงจังและครบถ้วน

นอกจากนี้ในกรณีที่มีการจ่ายค่าลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เพื่อให้ได้มาซึ่งใบอนุญาตในการนำเทคโนโลยีมาใช้ใน ฝ่ายญี่ปุ่นมักจะขายให้ฝ่ายไทยโดยคำนวณราคาจากการขายและผลกำไรที่เกิดจากการผลิต ซึ่งมักทำให้ผู้ร่วมทุนฝ่ายไทยมีความรู้สึก ว่า ค่าใช้จ่ายทางด้านเทคโนโลยีสูงเกินความเป็นจริง (Somsak Tambunlertchai in Medhi Krongkaew, ed. 1980 : 308) และโดยเฉพาะในเรื่องของสัญญาซื้อขายเทคโนโลยีที่ญี่ปุ่นทำกับฝ่ายไทยตามการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่ามีเงื่อนไขหรือข้อผูกมัดที่ทำให้ฝ่ายไทยเสียเปรียบคือ ในด้านการตลาดก็มีการจำกัดการส่งออก มีการบังคับให้ซื้อเครื่องจักรและวัตถุดิบจากผู้ขาย นอกจากนี้ก็มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการถ่ายทอดวิทยาการ เช่น ผู้ซื้อจะต้องรักษาเทคโนโลยีไว้เป็นความลับและไม่มีสิทธิลอกเลียนแบบวิทยาการ (อรรถกาสัญญะเรื่อง และเฉลิมพนธ์ เอี่ยมกมลลา, 2523 : 39) ซึ่งสภาพทั้งหมดที่กล่าวมานี้ย่อมทำให้ไทยในฐานะผู้รับเทคโนโลยีมีความเสียเปรียบมากยิ่งขึ้นในแง่ของการที่ต้องซื้อเครื่องจักรและวัตถุดิบจากญี่ปุ่นซึ่งอาจมีความไม่เหมาะสมกับสภาพในท้องถิ่นเป็นได้ ทั้งข้อห้ามที่มีให้ลอกเลียนแบบก็นับว่าเป็นอุปสรรคหรือสิ่งยับยั้งมิให้เกิดการปรับหรือพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านั้น เพื่อมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศด้วยตัวเอง ทำให้ในอุตสาหกรรมของไทยที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนนั้นต้องพึ่งเทคโนโลยีจากญี่ปุ่นอย่างไม่มีวันจะจบสิ้น

4.3 ด้านผลกระทบต่อดุลการชำระเงิน

ผลกระทบต่อดุลการชำระเงินของไทยอันเกิดจากการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยนั้น เมื่омองดูวงจรของการไหลเข้าออกของทุนญี่ปุ่น จากการวิเคราะห์ในบทที่ผ่านมา

จะเห็นว่าญี่ปุ่นได้ลงทุนกลับคืนไปในรูปของผลกำไร ค่าเทคโนโลยี และการนำเข้าวัตถุดิบ รวมทั้งเครื่องจักรจากญี่ปุ่น ซึ่งในด้านการนำเข้าวัตถุดิบรวมทั้งเครื่องจักรจากญี่ปุ่นมักจะมีราคาของที่สูงกว่ามูลค่าที่เป็นจริง ซึ่งเป็นากำหนดโดยบริษัทแม่ในญี่ปุ่นเอง วิธีเช่นนี้เป็นวิธีที่เรียกว่าการตั้งราคาโอน (transfer pricing) อันเป็นวิธีการหนึ่งของการโอนกำไรไปยังต่างประเทศ โดยกำไรที่แฝงอยู่ในการขายวัตถุดิบและเครื่องจักรจากญี่ปุ่นนั่นเอง ซึ่งเฉพาะในส่วนการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าเครื่องจักรจากญี่ปุ่นอย่างมากมาย เช่นนี้ มีผลกระทบที่ขัดมากต่อดุลการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่ไทยขาดดุลอย่างเรื้อรังตลอดมา (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2527 : 42)

ในเรื่องของการตั้งราคาโอนที่สูงกว่าความเป็นจริงนี้ ได้มีนักวิชาการหลายคนได้ชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ ตัวอย่างเช่นที่ปรึกษาสภาหอการค้าไทยได้ให้ข้อสังเกตว่า ได้มีการใช้วิธีการตั้งราคาโอนในการจัดซื้อเครื่องจักร ชิ้นส่วน วัตถุดิบ และการขายสินค้าสำเร็จรูปให้แก่บริษัทใหญ่ของหุ้นส่วนชาวญี่ปุ่นที่มาลงทุนในไทย ในการกระทำดังกล่าวถูกกล่าวหาเป็นการนำกำไรจากบริษัทร่วมทุนกลับไปสู่บริษัทแม่ในญี่ปุ่น ปล่อยให้บริษัทร่วมทุนดำเนินงานต่อไปโดยไม่มีผลกำไรในระดับที่ควรจะได้ (ขุนทอง อินทรไทย 2523 : 127) และการที่บริษัทร่วมทุนไม่มีผลกำไรที่เหมาะสมก็ทำให้ฝ่ายไทยได้รับผลกำไรน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งส่วนที่ขาดหายไปนั้นก็ไปปรากฏอยู่ในรูปของการส่งผลกำไรกลับไปยังญี่ปุ่นในรูปของราคาโอนอย่างมหาศาล ซึ่งกลับมามีผลกระทบต่อดุลการชำระเงินของไทยเองในที่สุด

กลไกที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการนำผลกำไรกลับไปยังญี่ปุ่นโดยราคาโอน ก็คือบริษัทการค้าของญี่ปุ่น เป็นที่ทราบจากบทที่ 2 แล้วว่าบริษัทการค้าหรือบริษัทการค้าสารพัดของญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญในการร่วมทุนกับบริษัทในเครือและฝ่ายไทย เช่น การทอผ้า การประกอบรถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า แปรรูปอาหาร ฯลฯ และจากการศึกษาของ Hiroyuki Kudo (1982 : 83-84) สรุปว่าในการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนั้น บริษัทการค้าของญี่ปุ่นเกือบทั้งหมดจะทำการค้ากับบริษัทแม่หรือสำนักงานใหญ่ในญี่ปุ่น แม้แต่การค้ากับประเทศที่สามก็มักเป็นบริษัทในเครือเดียวกันนั่นเอง ซึ่งข้อสรุปนี้สอดคล้องกับข้อสรุปของ Kunio (1980 : 250-258) ที่แสดงว่าบริษัทการค้าสารพัดของญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะส่งเสริมให้บริษัทในเครือร่วมทุนกับฝ่ายไทย เพื่อซื้อสินค้าทุนและสินค้าขั้นกลาง (capital and

intermediate goods) จากบริษัทแม่ในญี่ปุ่น สภาพเช่นนี้ย่อมเป็นช่องทางที่จะเปิดโอกาสให้มีการตั้งราคาโอนกัน ได้มาก ซึ่งจากการยืนยันจากผู้บริหารชั้นนำชาวญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ ได้กล่าวว่าในการซื้อวัตถุดิบในกิจการร่วมทุนจากบริษัทแม่ในญี่ปุ่นเป็นเรื่องปกติที่ต้องคิดราคาสูงกว่าปกติร้อยละ 5 และถ้าข้อความนี้เป็นความจริงก็แสดงว่าบริษัทญี่ปุ่นมีพฤติกรรมในการลักลอบส่งผลกำไร โดยตั้งราคาโอนที่สูงกว่าความเป็นจริง ซึ่งทำให้ไทยต้องได้รับผลกระทบทางด้านดุลการชำระเงิน โดยการสูญเสียเงินตราออกนอกประเทศจำนวนมาก

เมื่อย้อนกลับมาดูการส่งผลกำไรและเงินปันผลกลับไปยังประเทศญี่ปุ่น วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และคาร์ล ทรอคกี (2523 : 180 - 181) ได้ชี้ให้เห็นว่าบทบาทของธนาคารญี่ปุ่นในประเทศไทยมีบทบาทอย่างมากในการที่เป็นช่องทางให้มีการโอนผลกำไรและเงินปันผลกลับไปยังญี่ปุ่นซึ่งส่งผลกระทบในแง่ลบต่อดุลการชำระเงิน กล่าวคือ ในปัจจุบันธนาคารญี่ปุ่นในประเทศไทยมีอยู่ 2 แห่งคือ ธนาคารมิตซูบิชิและธนาคารโตเกียว โดยเปลือกนอกแล้วบทบาทของธนาคารเหล่านี้มีค่อนข้างจำกัดและมีทุนเพียง 5% ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยทั้งหมด เงินฝากตลอดจนเงินลงทุนอื่น ๆ ของธนาคารญี่ปุ่นก็มีค่อนข้างน้อยด้วย ทั้งหมดนี้ทำให้ดูเหมือนว่าธนาคารญี่ปุ่นไม่ประสงค์ที่จะมีบทบาทในประเทศไทย แต่หากพิจารณาทางด้านการโอนเงินออกแล้วก็จะทำให้เห็นจุดประสงค์อันแท้จริงของธนาคารญี่ปุ่นได้ชัดเจนขึ้น ตัวอย่างเช่นในปี 2515 ธนาคารญี่ปุ่น 2 แห่งนี้ทำหน้าที่โอนเงินออกประมาณ 35 ล้านบาท หรือ 42% ของเงินโอนออกของธนาคารพาณิชย์ในไทยทั้งหมดซึ่งรวมธนาคารอเมริกันด้วย กล่าวโดยสรุปก็คือบทบาทอันแท้จริงของธนาคารญี่ปุ่นในไทยก็คือการทำหน้าที่เป็นสะพานลำเลียงกำไร และผลตอบแทนต่าง ๆ ที่บริษัทญี่ปุ่นได้รับส่งกลับคืนไปยังประเทศแม่ตนเอง

4.4 ผลกระทบต่อการเติบโตของนายทุนชาติ

การมองปัญหาในประเด็นนี้ เริ่มที่มีการมองการลงทุนจากบรรษัทต่างชาติว่าเป็นตัวที่ทำให้สถาบันนายทุนชาติ (national bourgeoisie) อันเป็นกลุ่มตัวแทนผลประโยชน์แห่งชาติ (ฮันส์ ลูเชอร์ 2527 : 63) ไม่สามารถเจริญเติบโตได้อันเนื่องมา

จากการที่บริษัทต่างชาตินั้นมักจะมีสถานะที่เป็นตัวครอบงำอุตสาหกรรมที่เข้าไปลงทุนโดยอาศัยความเป็นต่อทางด้านเงินทุน เทคโนโลยีในการผลิต ความรู้เรื่องการตลาดซึ่งจะทำให้เกิดการผูกขาดในอุตสาหกรรมนั้น จนนายทุนชาติไม่สามารถที่จะเติบโตขึ้นมาแข่งขันกับบริษัทต่างชาติได้ (Meier 1976 : 700) ดังเช่นที่วิวัฒน์ชัย อัครถาวร (2516 : 47) ได้ชี้ให้เห็นถึงการที่บริษัทญี่ปุ่นได้เข้ามาลงทุนในกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดผลงอกเงยทางเศรษฐกิจและสังคมเท่าใดนัก เช่น ไนท์คลับ บาร์ ภัตตาคาร ร้านสรรพสินค้า ซึ่งเป็นการแข่งขันของคนไทยผู้เป็นเจ้าของประเทศในแง่ที่ว่ากิจการเหล่านั้นคนไทยก็สามารถดำเนินการได้เอง ซึ่งญี่ปุ่นบางคนกล่าวอ้างว่าที่ตนลงทุนในประเทศไทยในกิจการเหล่านี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกต่อคนญี่ปุ่นที่อยู่ในเมืองไทย เช่นต้องมีอาหารญี่ปุ่นรับรองคนญี่ปุ่น มีสินค้าต่าง ๆ ที่มาจากญี่ปุ่น มีไนท์คลับและโรงแรมที่ดำเนินการโดยคนญี่ปุ่นเพื่อจะสนองความต้องการของคนญี่ปุ่นในทุก ๆ ด้าน พฤติกรรมเช่นนี้แสดงถึงการแทรกตัวเข้ามาของทุนญี่ปุ่นโดยมุ่งหวังผลกำไรเป็นที่ตั้งและมุ่งจะสนองความต้องการความสะดวกสบาย คนญี่ปุ่นในเมืองไทยเป็นสำคัญมิได้คำนึงถึงภาวะผลกระทบในการแข่งขันคนไทยและทอนโอกาสในการเติบโตของนายทุนชาติคนไทยในกิจการดังกล่าว

จากที่กล่าวมาแล้วเป็นลักษณะของการมองนายทุนชาติที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก และมองว่าการลงทุนจากต่างชาติจะมีผลลบต่อการเติบโตของนายทุนชาติเป็นปัญหาหลัก ในส่วนที่จะกล่าวต่อไปเป็นการมองปัญหาในทางตรงกันข้าม คือมีการมองว่านายทุนในประเทศนี้มีลักษณะเป็นตัวแทนนายทุนชาติน้อยมากแต่ผูกติดอยู่กับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของต่างชาติมากกว่า ดังนั้นนายทุนในประเทศจึงมีลักษณะเป็นเพียงหัวสะพานของบรรษัทต่างชาติและเป็นเพียงหุ้นส่วนอันน้อยนิดของบริษัทร่วมทุน (ฮันส์ ลูเชอร์ 2527 : 63) หรือจะเรียกว่าเป็นกลุ่มนายทุนหน้าก็ได้ ซึ่งคนพวกนี้มักเป็นชนกลุ่มน้อยและคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนมากกว่าจะคิดถึงประโยชน์ของประเทศชาติโดยส่วนรวม ทั้งนี้โดยใช้อิทธิพลตำแหน่งสำคัญทางการเมืองและอิทธิพลเงินตราเป็นเครื่องมือสำคัญ

เมื่อมองดูการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยจะเห็นได้ว่าสภาพการณ์ของการที่นายทุนไทยผูกติดอยู่กับผลประโยชน์ในการทำธุรกิจร่วมกับฝ่ายญี่ปุ่นนั้นเห็นได้อย่างชัดเจนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (กลุ่มเศรษฐกรร่วมกับฝ่ายวิชาการ อมช.2519 : 9) โดยในชั้น

แรงงานไทยจะรับเป็นเจ้าหน้าที่ไทยใน ช้ามาตั้ง โรงงาน ใน ไทย ได้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น รับเป็นช่างเทคนิค เพื่อให้ทุนของคนไทยมีจำนวนถึงที่ระบุไว้ในกฎหมายต่อมานายทุนเหล่านั้นก็ได้รวมตัวกันตั้งสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอ ไทยขึ้นมา เพื่อทำการควบคุมหรือผูกขาดต่อสมาชิกรายย่อยลงไป และขั้นสุดท้ายนายทุนไทยร่วมกับนายทุนไทยได้ใช้สมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยเป็นเครื่องมือดำเนินบทบาทเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่ โดยไม่คำนึงถึงผลร้ายที่จะตกอยู่กับประเทศและประชาชนชนมัตต์น้อย ดังเช่นกรณีต่าง ๆ ดังนี้

4.4.1 กรณีการลดการแข่งขันจากต่างประเทศและต้นทุนการผลิต เช่น การร้องขอให้รัฐบาลขึ้นอัตราขาเข้าผ้าฝ้าย ผ้าใยประดิษฐ์ ห้ามนำด้ายและฝ้ายบางประเภทเข้ามาในประเทศ ขอให้มีการลดค่ากระแสไฟฟ้า ขอให้ธนาคารแห่งประเทศไทยให้กู้เงินดอกเบี้ยต่ำ และขอให้ลดภาษีศุลกากรวัตถุดิบนำเข้า ซึ่งปรากฏว่ารัฐบาลได้สนองตอบข้อเรียกร้องเกือบทั้งหมด

4.4.2 กรณีร้องขอให้รัฐบาลจัดวางโครงการช่วยเหลืออุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งจากกรณีนี้ ได้มีการสนองตอบจากรัฐบาล โดยให้มีการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่งทอในปี 2514

4.4.3 กรณีร้องขอให้แก้ไขอัตราค่าควบคุมของกระทรวงพาณิชย์ฉบับที่ 57 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2516 ให้มีการปรับราคาควบคุมให้สูงขึ้น

4.4.4 กรณีลดการผลิตและวางแผนปลดคนงาน คือในปี 2515 ผ้าชายได้ราคาดีทางโรงงานต่าง ๆ จึงกักตุนผ้าไว้มากมายจนปี 2516-2517 ภาวะเงินเฟ้อทวีความรุนแรง ค่าครองชีพต่าง ๆ สูงขึ้น ประชาชนงดใช้สินค้าฟุ่มเฟือย ผ้าจึงขายได้น้อยกว่าปกติ ทำให้โรงงานต่าง ๆ ที่กักตุนผ้าไว้ขายไม่ออก กลุ่มโรงงานจึงหันมาใช้มาตรการดังนี้

- ลดการผลิต
- ไม่เพิ่มค่าจ้างแรงงานทั้ง ๆ ที่ค่าครองชีพกำลังเพิ่ม
- ปลดคนงานบางส่วนออก

วิธีการดังกล่าวทำให้กรรมกรโรงงานทอผ้านัดหยุดงานครั้งใหญ่ในวันที่ 11-18 มิถุนายน 2517 กรณีต่าง ๆ นี้ได้แสดงให้เห็นถึงการที่นายทุนไทยกับญี่ปุ่นรวมตัวกันรักษาผล

ประ โยชน์ส่วนตัว โดยมี ได้คำนึงถึงผลประ โยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะคนงานท่า
ไคท์

กลุ่มนายทุนชาว ไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ได้
เข้าร่วมทุนกับญี่ปุ่น ในอุตสาหกรรมสิ่งทอให้มีเพียงไม่กี่กลุ่มดังจะ ได้สรุปพอสัง เฆบดังตารางนี้

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

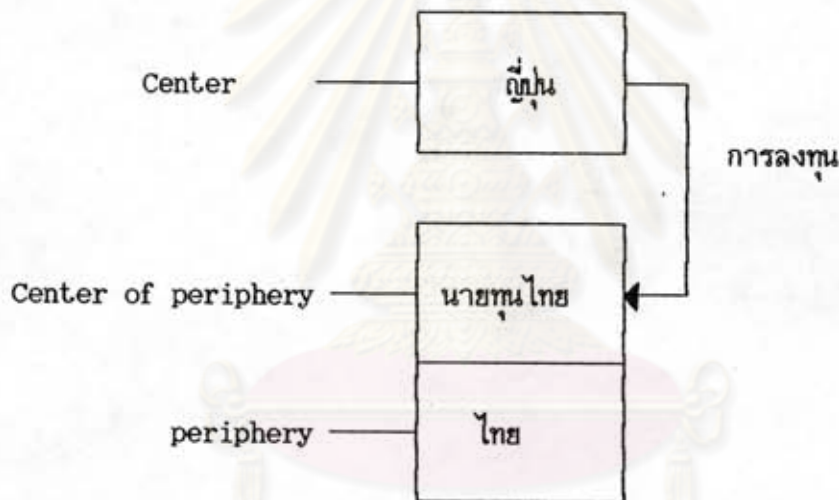
ชื่อ - ตระกูล	หุ้นใหญ่โรงงานสิ่งทอ
พลตำรวจเอกประมวณ อติเรกสาร	ไทยเท็กซ์ ไทยเท็กซ์ไทลส์เน็กซ์ซิ่ง อุตสาหกรรมทอผ้าไทย สหผ้าไทย ฯลฯ
พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ	ไทยเท็กซ์ไทลส์เน็กซ์ซิ่ง โรงงานทอผ้ากรุงเทพ อุตสาหกรรมทอผ้าไทย
นายเดช บุญ-หลง	ไทยเท็กซ์ อุตสาหกรรมทอผ้าไทย ไทยเท็กซ์ไทลส์เน็กซ์ซิ่ง
นายสุกรี โพธิรัตน์กูร	สหผ้าไทย ไทยคอตตอนเมิลล์ ไทยซินเดติกเท็กซ์ไทลส์ ไทยอเมริกันเท็กซ์ไทลส์
นายมนตรี สุขเกษม	ไทยคอตตอนเมิลล์ ไทยซินเดติกเท็กซ์ไทลส์
นายบรรเจิด ชลวิจารณ์	ไทยอเมริกันเท็กซ์ไทลส์ ไทยคอตตอนเมิลล์ ไทยซินเดติก เท็กซ์ไทลส์
นายกิจจา สิ้นพัฒนาสกุล	ไทยไทเรเท็กซ์ไทลส์มิลล์ ลักกี้เท็กซ์
นายบุญทรง ศรีเพ็ญ	ไทยเท็กซ์ อุตสาหกรรมผ้าไทย ไทยเท็กซ์ไทลส์เน็กซ์ซิ่ง

จากข้อมูลดังกล่าวเราสามารถนำแนวความคิดในเรื่องของกลไกของจักรวรรดินิยม (mechanism of imperialism) ของ Galtung (in Modelski, ed. 1979 : 156) มาช่วยอธิบายได้ว่า นายทุนไทยนั้นเปรียบเหมือนกับกลุ่ม center ใน periphery คือประเทศไทยที่คอยทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อม ซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกับนายทุนในประเทศ center คือญี่ปุ่นในการเอื้ออำนวยให้บริษัทญี่ปุ่นเข้ามาขูดรีดผลประโยชน์ในประเทศไทย โดยที่ลักษณะของความเป็น center ของนายทุนไทยใน periphery นี้ได้จากสถานะทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งในรายชื่อของกลุ่มนายทุนไทยที่เข้าร่วมหุ้นหรือมีผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมสิ่งทอร่วมกับญี่ปุ่นที่ได้กล่าวมาแล้ว เราจะเห็นได้ว่าบุคคลเหล่านั้นล้วนเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดทิศทางหรือนโยบายทั้งการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศทั้งสิ้น เช่น พลตำรวจเอกประมาท อติเรกสาร พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายเดช บุญหลง โดยที่ต่างดำรงตำแหน่งในด้านนิติบัญญัติ ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกซึ่งสามารถผลักดันให้มีการออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุนหรือพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นการเปิดโอกาสและให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนชาวต่างชาติในการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้พลตำรวจเอกประมาท อติเรกสาร และพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ยังเข้าดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ทางด้านบริหารของรัฐบาลตลอดมาในรัฐบาลแทบทุกสมัย เช่น พลตำรวจเอกประมาท อติเรกสาร ซึ่งในอดีตเคยเป็นหัวหน้าพรรคชาติไทยมาก่อน ได้เคยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม และพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรม จนในที่สุดได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะในสมัยนายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายอย่างชัดเจนที่จะส่งเสริมให้มีการลงทุนจากต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ทำที่จะทำได้ตามข้ออ้างที่ว่าเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอันจะนำไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ได้ในที่สุด

จากการที่บุคคลผู้มีบทบาททางการเมืองระดับสูงเช่นนี้ เข้าไปมีผลประโยชน์ร่วมกับการลงทุนของญี่ปุ่น ซึ่งก่อผลเสียต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศจึงมีความเป็นไปได้สูงมากที่บุคคลเหล่านี้จะใช้อำนาจทางการเมืองที่ตนมีอยู่ในการรักษาผลประโยชน์ของตนที่มีความผูกพันอยู่

กับการดำเนินธุรกิจของญี่ปุ่นในประเทศจนอาจทำให้เกิดการละเลยหรือมิได้คำนึงถึงหรือรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศ ซึ่งจากประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนไหวทางด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นได้เข้าไปทำธุรกิจร่วมกับญี่ปุ่นก็มีความโน้มเอียงไปในรูปการดังกล่าว และจากกลไกของการเชื่อมโยงผลประโยชน์ของกลุ่มนายทุนชาติที่ผูกพันอยู่กับธุรกิจการลงทุนของชาวญี่ปุ่นนี่เองที่เป็นตัวเชื่อม หรือเป็นสะพานให้แก่การลงทุนจากญี่ปุ่นเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างญี่ปุ่นกับไทย โดยผ่านการลงทุนดังกล่าวดังเราจะเห็นได้จากแผนภาพ

4.5 ผลกระทบต่อการค้า

สำหรับการค้าของประเทศไทยนั้นบริษัทการค้า (trading company) ของญี่ปุ่นเข้ามามีบทบาทอย่างสูงต่อการค้าระหว่างประเทศ โดยมีการประมาณว่าไม่ต่ำกว่า 1 ใน 3 ของปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทยตกอยู่ในมือบริษัทเหล่านี้ (Hikoji Katano and Phitaya Smutrakalin 1976 : 23 -24) ตามข้อมูลในปี 1976 มีบริษัทการค้าของญี่ปุ่นจดทะเบียนเป็นสมาชิกหอการค้าญี่ปุ่นจำนวน 74 บริษัท บริษัทเหล่านี้มักประกอบ การ 2 รูปแบบคือ

1. มีลักษณะเป็นสาขาหรือบริษัทที่มีหุ้นถือหุ้น 100% ซึ่งจะทำการเสี่ยงซื้อและขายสินค้าเอง
2. ลักษณะเป็นบริษัทร่วมทุนซึ่งมีคนไทยถือหุ้นส่วนใหญ่และประกอบธุรกิจบริการเป็นนายหน้าหรือตัวแทนในการนำเข้าและส่งออก ซึ่งทั้งนี้ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 ซึ่งห้ามคนต่างด้าวประกอบกิจการเป็นนายหน้าหรือตัวแทน แต่โดยปกติแล้วบริษัทเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นนายหน้าหรือตัวแทนมากกว่าที่จะทำการซื้อขายสินค้าเอง (อรรถกถา สิบญู เรื่อง และเฉลิมพจน์ เอี่ยมกมลลา 2523 : 29)

นอกจากบริษัทการค้าของญี่ปุ่นจะมีส่วนสำคัญอย่างมากในการที่เป็นตัวควบคุมการนำเข้าสินค้าประเภททุเรียนและเครื่องจักรจากญี่ปุ่นมายังประเทศไทย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว บริษัทการค้าของญี่ปุ่นยังมีส่วนสำคัญหรือมีอำนาจอย่างมากในการควบคุมการค้าระหว่างประเทศของไทย เป็นที่น่าสังเกตว่าสินค้าออกทั้งหมดมิใช่เพื่อผู้บริโภคในญี่ปุ่นแต่มากกว่าครึ่งหนึ่งของสินค้าเหล่านี้ถูกส่งไปยังประเทศที่สามขณะที่มีส่วนน้อยเท่านั้นที่ส่งไปยังญี่ปุ่นโดยตรง (Hikoji Katano and Phitaya Smutrakalin 1976 : 34) ซึ่งก็หมายความว่าบริษัทการค้าของญี่ปุ่นอาศัยการส่งออกในนามประเทศไทย เพื่อเป็นอำนาจต่อรองในตลาดโลกให้กับตนเอง ขณะเดียวกันก็เป็นคู่แข่งของผู้ส่งออกไทยด้วย

นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังเป็นผู้ซื้อสินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญที่สุดรายหนึ่งของไทย อาทิ ข้าวโพด น้ำตาล และมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นสินค้าที่บริษัทการค้าของญี่ปุ่นมีอำนาจผูกขาดด้านการตลาดในการเจรจาต่อรองกับรัฐบาล ไทยฝ่ายญี่ปุ่นมักจะตำหนิสินค้าไทยในเรื่องคุณภาพและความสม่ำเสมอของผลผลิต ฝ่ายญี่ปุ่นจึงได้มีการสนับสนุนให้องค์กรเกี่ยวกับการตลาดของไทย พยายามรวมกลุ่มผู้ค้ารายย่อยเข้าเป็นสมาคมเพื่อที่ญี่ปุ่นจะได้สะดวกในการต่อรองกับองค์กรเดียว แทนที่จะต้องติดต่อกับผู้ค้าแต่ละรายไป นโยบายเช่นนี้เข้ามาซึ่งการผูกขาดภายใน ซึ่งโดยแท้จริงแล้วก็ถืออยู่ภายใต้การควบคุมของญี่ปุ่นอีกต่อหนึ่ง ในการที่ข้าวโพดการส่งออกถึงร้อยละ 74 ถูกควบคุมโดยบริษัทใหญ่เพียง 8 แห่ง (ณรงค์ เพชรประเสริฐ 2521 : 128, 131)

บทบาทของมิตซูบิชิในการส่งออกข้าวโพดเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจที่แสดงให้เห็นถึงวิธีดำเนินงานของผู้ผูกขาดญี่ปุ่น มิตซูบิชิ เป็นผู้ซื้อข้าวโพดรายใหญ่เนื่องจากข้าวโพดจะต้อง

แห่งและเก็บไว้ก่อนส่งออกมิถุนิชิจึงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการคลังสินค้าด้วย บริษัทกรุงเทพอนันท์และไฮโลจำกัดซึ่งเป็นคลังสินค้าข้าวโพดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศนี้จะมีพื้นที่ถึง 40% ซึ่งประกอบด้วย มิถุนิชิ มิตรชัย ชุมิโตโมและฮุนคูบี (Nakanchi 1976 : 37) กลุ่มบริษัทเหล่านี้ยังควบคุมไฮโลส่วนใหญ่ในประเทศด้วย คืออยู่ในฐานะที่จะคุมปริมาณสินค้าคงคลังราคาตลอดจนนโยบายการส่งออกข้าวโพดของไทยได้เป็นอย่างดี

อุตสาหกรรมน้ำตาลก็เป็นอุตสาหกรรมอีกประเภทหนึ่งที่ญี่ปุ่นมีอิทธิพลสูง อุตสาหกรรมน้ำตาลไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี 2513 โดยโรงงานที่ใหญ่ที่สุดและเก่าแก่ที่สุดตั้งแต่ปี 2503 คือโรงงานปราณบุรีมีทุนจดทะเบียน 21 ล้านบาท โดยบริษัทน้ำตาลมิตรชัยและมารุเบนิ ถือหุ้นอยู่ถึง 95% (Nakanchi 1976 : 36) ซึ่งก็เป็นเช่นเดียวกับข้าวโพดและแป้งมันสำปะหลังที่การส่งออกน้ำตาลต้องตกอยู่ในอิทธิพลของญี่ปุ่น

เราจะเห็นได้ว่าทั้งสินค้าเข้าประเภทเครื่องจักร วัตถุดิบ ที่ไทยมีการนำเข้าจากญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากแล้วในสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นผลผลิตของเกษตรกรอันเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศก็ตกอยู่ในอิทธิพลของบริษัทการค้าญี่ปุ่น นับได้ว่าอิทธิพลของบริษัทญี่ปุ่นในกิจการการนำสินค้าเข้าและออกมีอยู่อย่างมากที่สุดทีเดียว

4.6 ผลกระทบต่อมลภาวะ

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีมลภาวะสูงมากประเทศหนึ่งในโลกกลุ่มอนุรักษสถานแวดล้อมของญี่ปุ่นได้มุ่งเป้าโจมตีกลุ่มอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นมากขึ้นทุกทีทำให้นายทุนญี่ปุ่นต้องพ่นคลายแรงกดดันจากกลุ่มเหล่านี้ โดยหันไปส่งออกอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลภาวะไปยังต่างประเทศ เช่นมีการก่อตั้งโรงงานมิโตรเคมีคัลชันในประเทศไทยในช่วงปี 2516 การขยายตัวอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ญี่ปุ่นในไทยในช่วงที่ผ่านมา โดยแท้จริงแล้วก็คือเพื่อให้ประเทศไทยมีส่วนแบกรับอุตสาหกรรมที่เป็นพิษของญี่ปุ่นไว้ตนเอง (วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ 2523 : 184)

ความสนใจต่อปัญหาด้านสภาวะแวดล้อม ซึ่งมีไม่มากนักในประเทศไทยและความไม่ใส่ใจของผู้บริหารที่มักหน้าทีรับผิดชอบในด้านนี้ ซึ่งเป็นภาระเปิดช่องให้กับญี่ปุ่นระบายอุตสาหกรรมเป็นพิษของตนออกและแทบเป็นไปไม่ได้ที่กลุ่มอนุรักษสถานแวดล้อมของไทยเองจะ

มีอีกขัณผลมากพอที่จะเคลื่อนไหวให้ทางนี้บนความคุมมลภาวะอันเกิดจากการลงทุน เช่น ในกรณีของโรงงานกระดาษไทยอาซาฮี ซึ่งเป็นตัวการปล่อยน้ำเสียที่มีสารปรอดถึง 0.678 ppm. ซึ่งเป็นระดับที่อันตรายมาก หลังจากที่มีการประท้วงจากปัญญาชนไทย ก็ได้รับการแก้ไขอยู่ช่วงเดียว (ขุนทอง อินทรไทย 1980 : 133)

ควบคู่ไปกับการปล่อยน้ำเสียเสียงเป็นพิษก็นับว่าเป็นปัญหาสำคัญจากการสำรวจระดับเสียงของโรงงานทอผ้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจการของญี่ปุ่นพบว่าทุกโรงงานมีเสียงดังกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งระดับเสียงนี้ประสิทธิภาพการรับฟังของคนงานจะถูกทำลายภายใน 5 ถึง 10 ปี (ขุนทอง อินทรไทย 1980 : 133) เมื่อพิจารณากันให้ถี่แล้ว สภาพการทำงานที่ตักควรเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการวิเคราะห์ผลกระทบของการลงทุนจากต่างชาติ เพราะคนงานก็เป็นคนหนึ่งที่เป็นผู้ผลิตสินค้า ถ้าในการผลิตเต็มผลทำให้สุขภาพของคนเหล่านี้เสียไป ก็หมายถึงว่าได้เกิดผลกระทบในแง่ลบจากการลงทุนนั้นขึ้นแล้ว ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย